

Slováci vo svete – ale doma je doma

Na Bratislavských slávnostiach dychových hudieb v novembri 1990 sme si okrem iných zaujímavých programov dychových kapiel z rôznych štátov Európy vypočuli aj program, ktorému sme dali poeticko-sentimentálny názov: *Slováci vo svete – ale doma je doma*. Bol to jedinečný, neopakovateľný program súdržnosti Slovákov žijúcich na Slovensku so Slovákami žijúcimi v Maďarsku, Juhoslávii a Rumunsku.

Tomuto koncertu v PKO v Bratislave predchádzalo niekoľko dôvodov, prečo sme sa vlastne rozhodli urobiť takýto zvláštny program. Samozrejme to bola ponovembrová eufória, že teraz bude všetko fantastické, teraz musíme držať dohromady všetci, Slováci doma i Slováci dlhodobo žijúci v zahraničí (vraj je ich viac ako 2 milióny roztrúsených po celom svete).

V prvých mesiacoch roku 1990 sa sem začali viacerí vracat' pozrieť, najmä z USA, ako to tu vyzerá po revolúcii. Niektorí s úprimnou radosťou, že opäť môžu prísť na Slovensko, iní z vypočítavosti s typicky americkým syndrómom – pozisťovať čo je dobré, ukecať dobráčikov – slováčikov, aby im poskytli napr. nahrávky kapiel, podpísať s nimi kadejaké zmluvy ktoré dopredu vedeli, že nesplnia a potom s lacno „kúpeným“ tovarom zmiznúť, v USA ho speňažiť a už sa nikdy na Slovensku neobjaviť. Aj v Malokarpatskej sme mali takéto skúsenosti. Za mnou osobne chodilo viacero takýchto „dobrákov“. Nasľubovali hory – doľy a nič z toho nakoniec nebolo. Jeden z nich sa tváril ako „najväčší vydavateľ platní a video kaziet v USA“, ukecal kadekoho v Opuse a v STV (ktovie ako a čím „argumentoval“ – to si môžeme domyslieť), odniesol si za pár drobných „hrozienka“ – najlepšie televízne relácie s MK na videu, či najlepšie z nahrávok MK v Opuse. A neboli to len nahrávky MK, ale aj najlepších ľudových kapiel, folklórnych súborov atď. Nikdy sme z toho na Slovensku nevideli ani cent na tantiemoch či už pre autorov, alebo členov kapiel.

Nezabudnem na jedného staršieho Slováka – Američana, ktorý keď zistil, že som vedúci Malokarpatskej kapely, tak ma vyobjímal a vybozkával na verejnosti, až mi to bolo neprijemné. Rozplýval sa nad tým, akí sme fantastickí, ako sme im tam d'aleko urobili vždycky neopísateľnú radosť, keď sa dostali k nejakým novým nahrávkam MK, ako si poplakali pri počúvaní našich piesní, atď, atď. Za toto šťastie, ktoré sme im roky pripravovali počúvaním nahrávok MK, nás pozývajú účinkovať do USA, všetko zariadenia, budeme sa mať ako vo vatičke... Pri jednom rozhovore u mňa doma na slávnostnom obede, ktorý sme týmto Američanom pripravili, padali vety typu: „...ale veď by mohli mať koncert aj v Medison Square Garden, veď vlastnime nejaké akcie aj tejto budovy, že je tak ? pýta sa svojho „poradcu – ekonóma“, ktorý sa u nás tiež napchával na slávnostnom obede... Po odchode zo Slovenska a nasľubovaní všetkého možného sa „majitelia akcií v Medison Square Garden“ už nikdy na Slovensku neobjavili a ani viac neozvali...

Nie všetci zahraniční Slováci však boli takýto...

Úplný protiklad k vyššie spomínaným boli Slováci žijúci v neľahkých podmienkach v Maďarsku, Juhoslávii a najmä v Rumunsku. To boli a sú čestní a hrdí Slováci, „dolnozemskí Slováci“, ktorí sa hrdo hlásia k odkazu ich predkov.

Na Združení dychových hudieb sme si vymysleli, že by bolo teraz, po novembri pekné, keby sme spravili na BSDH program, v ktorom by účinkovali dychové hudby zložené zo Slovákov, žijúcich v zahraničí. Aké-také informácie sme mali po konzultácii na Matici Slovenskej, kde by mohli takéto kapely existovať. Dostali sme adresy kompetentných v tom-ktorom regióne a ja som sa 8. až 11. mája 1990 autom vybral na „dolnú zem“. V maďarskom Tótkomlóši (Slovenskom Komlóši) som našiel výborný veľký mládežnícky orchester vedený riaditeľom hudobnej školy Jánosom Krčsmérim. Urobili sme prehrávku skladieb, ktoré mali, odporučil som im nacvičiť niektoré skladby slovenských autorov napr. Sedliacku od K.Pádivého a dohodli sme, kto z nich bude v PKO aj hovoriť po slovensky a pod.

Horšie to bolo, keď som sa presunul 40 km ďalej za hranice do Rumunska. Hoci Nadlak leží hneď za maďarskou hranicou, ako keby som prešiel storočiami do úplného stredoveku. Prísna (ešte quassi Sekuritáte) kontrola na hranici, katastrofálne cesty, absolútne prázdne obchody... V Nadlaku hlavná cesta síce asfaltová, ale samý výmol' a všetky ostatné ulice blatové s obrovskými jamami, ako tankodrom.. Ale ľudia zlatí... Síce chudobní, ale dali by aj to posledné. V 8 tisícovom mestečku tri štvrtiny obyvateľov krásne rozprávajú po slovensky. Úplne ma šokovalo, keď som šiel po ulici a neznáme dievčatko ma pozdravilo krásnou slovenčinou „ Dobrý deň ujo..“ Ale veď som 400 km od Bratislavy a takáto slovenčina? Našiel som kapelníka domácej dychovky, volal sa Pavel Roszkoš...

Dohodli sme uňho doma, že kedy bude skúška kapely, aby mi niečo zahrli. Keď som videl prichádzať muzikantov kapely na skúšku, skoro som omdlel. Jeden prišiel na bicykli a cez krk mal prevesený hrozne dokrkvaný špinavý heligón. Druhý prišiel na predpotopnom traktore v montérkach, cez plece mal údržbársku tašku na „hasáky“, ale z nej vytiahol dobitú trúbku. Tretí prišiel peši a z jedného vrecka montérok vytiahol v novinách zabalenú polovicu klarinetu a druhú vytiahol z rukáva. No a keď konečne boli všetci a spustili niečo hrať (bez nôt!), tak to bola hrôza počúvať. Nástroje mali ešte tzv. vysokého ladenia (v Európe sa už nikde nepoužívajú najmenej 50 rokov), na ktoré vyludzovali všetko možné, len nie to, čo by sme potrebovali na BSDH v Bratislave počuť. Tak som sa s pánom Roszkošom dohodol, že im upravím nejaké ich slovenské piesne, prispôbim aranžmán skladieb tak, aby to zvládli, pošlem im to a v októbri prídem znovu, aby to dovedy nacvičili.

Potom som išiel do Juhoslávie, vo vojvodinskej obci Selenča som našiel celkom slušný folklórny súbor so spevákmi v pekných selenčských krojoch, urobili sme skúšku a vytipovali ich slovenské piesne z Vojvodiny, spievané krásnym archaickým nárečím, že im ich upravím pre kapelu a spevácku skupinu, pošlem, nacvičia ich a pod. Tak sa aj stalo.

V októbri, pred 5.ročníkom BSDH, som k „dolnozemským Slovákom“ išiel ešte raz. Paradoxne – deň pred odchodom na „ južnú zem“ som bol predseda poroty na medzinárodnej súťaži Zlatá krídlarka v Hodoníne, kde sme počuli vynikajúce výkony dychových hudieb a deň-dva na to som pracoval s kapelou v Nadlaku, ktorá hrala ešte na predpotopných nástrojoch vysokého ladenia...

Kapely v Maďarsku, v Rumunsku i v Juhoslávii sa poctivo pripravili, skladby nacvičili, dohodli sme, čo od nich budeme chcieť v Bratislave, niektoré veci som im v noci ešte na mieste doaranžoval, ušil tzv. na telo, aby to zvládli.

V Bratislave potom predviedli svoje maximum, program mal obrovský úspech. Skončil tzv. standing ovation – celá sála v PKO stála a spievala so všetkými tromi kapelami, ktoré hrali záverečnú pieseň Slovenské mamičky, pekných synov máte... (Kapele z Nadlaku som prikázal, aby poslednú pieseň nehrali, ale radšej spievali, lebo ich vysoké ladenie by sa intonačne nedalo zladit' z ďalšími dvoma orchestrami...). Bola to doslova „manifestácia súdržnosti“ medzi slovenskými a „dolnozemskými“ Slovákami.

Po úspešnej spolupráci ZDHS, Matice slovenskej a „dolnozemskými Slovákami“, nás títo požiadali, že by radi videli pre nich „vzorovú“ Malokarpatskú kapelu u nich na koncertoch. Presvedčiť profesionálnych hudobníkov kapely, aby išli k nim zadarmo hrať, nebolo také jednoduché, ale podarilo sa mi to. (MK ešte raz účinkovala zadarmo – a to pre siroty v Detskom mestečku v Zlatovciach, ich mládežnícky orchester sme dokonca pozvali do jednej našej televíznej relácie..)

Takže sme išli do rumunského Nadlaku a 6.4.1991 sme tam mali koncert v natrieskanej sále s obrovským úspechom, neplánovane sme týmto veľmi milým Slovákom hrali aj do tanca a nikto z kapely sa nesťažoval, malo to neopakovateľnú atmosféru spolupatričnosti. Nasledujúci deň sa to veľmi podobne zopakovalo v Slovenskom Komlóši v Maďarsku. Odvtedy máme veľmi dobré vzťahy najmä zo Slovenským Komlóšom (bolo tam účinkovať už viacero slovenských orchestrov, v roku 2009 som tam bol pozvaný ako čestný hosť na ich 40. výročie založenia dychového orchestra, dirigoval som tam, robil rozhovory pre televíziu, rozhlas, noviny o našej dlhoročnej spolupráci, atď.)

Vystúpenia MK pre Slovákov v Nadlaku a v Slovenskom Komlóši boli jedny z najmilších predstavení, aké sme absolvovali.